

УДК 378.094 : 7](477.85-2)(091)

Гаврилюк Р. М.

Вижницький коледж прикладного мистецтва імені В. Ю. Шкрібляка

ВИЖНИЦЬКА ШКОЛА ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Гаврилюк Р. М. Вижницька школа декоративно-прикладного мистецтва: історичний аспект. У статті характеризуються передумови виникнення, прослідковуються основні етапи становлення та визначаються перспективи розвитку Вижницької школи декоративно-прикладного мистецтва. Біля її витоків стояли відомі народні майстри В. Шкрібляк, М. Меґединюк, В. Девдюк, які спиралися на багатовікову народну традицію виготовлення декоративно-ужиткових виробів. В історії навчального закладу виділяємо чотири основних етапи: австро-угорський, охоплює період від 1905 року, заснування у Вижниці навчального закладу, і закінчується 1918-м — роком розпаду Австро-Угорської імперії; румунський, охоплює період від 1918-го — року приєднання Буковини до складу Румунії — до 1940 року; радянський, охоплює період з 1940 року, коли територію Буковини передано до складу УРСР, до 1991 року; український період, починається з 1991 року — проголошення незалежності України — і триває донині.

Ключові слова: Вижниця, декоративно-прикладне мистецтво, народні майстри.

Гаврилюк Р. М. Вижницькая школа декоративно-прикладного искусства: исторический аспект. В статье характеризуются предпосылки возникновения, прослеживаются основные этапы ста-

новления и определяются перспективы развития Выжницкой школы декоративно-прикладного искусства. У ее истоков стояли известные народные мастера В. Шкрібляк, М. Меґединюк, В. Девдюк, которые опирались на многовековую народную традицию изготовления декоративно-прикладных изделий. В истории учебного заведения выделяем четыре основных этапа: австро-венгерский, охватывает период с 1905 года, основания в Выжнице учебного заведения, и заканчивается 1918-м — годом распада Австро-Венгерской империи; румынский, охватывает период с 1918-го — года присоединения Буковины в состав Румынии — до 1940 года; советский, охватывает период с 1940 года, когда территория Буковины была передана в состав УССР, до 1991 года; украинский период начинается с 1991 года — провозглашения независимости Украины — и продолжается по сей день.

Ключевые слова: Выжница, декоративно-прикладное искусство, народные мастера.

Havryliuk R. Vyzhnytsia school of decorative and applied arts: historical aspect. The article describes the preconditions of the foundation of the school, follows the main stages of its formation and determines the prospects of the development of Vyzhnytsia school of decorative and applied arts.

Background. The problem of the revival of the national traditions of professional art as the factor of preserving traditions, identity and originality of the Ukrainian nation, is acutely in our time.

First, the occupation of certain territories and the ideological attack of the age long enemy of Ukraine is a very important factor.

In this context, the preservation of artistic traditions in the border polyethnic regions, one of which is Bukovyna, is of great importance. The next point is, that the presentation of the regional art schools achievements and their potential at the world market during the period of active European integration and the introduction of a visa-free regime with the countries of the European Union is also a very significant factor. This makes possible to develop regional artistic centers in the context of the European artistic process.

Objectives. To characterize the preconditions of the foundation of Vyzhnytsia school of decorative and applied arts; to follow the stages of its formation and determine the prospects of its further development.

Methods. The system approach was used when setting goals, defining tasks and the formulating of the scientific novelty of the study. The analytical method and the method of systematization was also used in the process of special literature studies.

In order to present the history of Vyzhnytsia school of applied art, the method of reconstruction was also used.

Results. The information about the artistic environment of Bukovyna can be found in the numerous works of Ukrainian researchers of the 20th century, among them are Danylo and Vadym Shcherbakivsky, V. Shukhevych, S. Smal-Stotsky, M. Stankevych, A. Budzan, I. Gurduba, M. Bohachuk, V. Voronchak.

At the beginning of the 21st century a brief information about the college activities was presented at the series of published scientific studies. Among the authors of that period there were the names of A. Varivonchuk, T. Dugaeva, V. Zhavoronkov, S. Kyryliak. Much

Рецензент статті: Білан І. С., кандидат мистецтвознавства, зав. відділом прикладного мистецтва, Вижницький коледж прикладного мистецтва ім. В. Ю. Шкрібляка

Стаття надійшла до редакції 29.07.2017

broader scientific studies of the history of Vyzhnytsia school of applied art are presented by D. Kozubovsky, R. Shmagal, V. Kuzyk, V. Prusak, I. Strebkova.

The historiographic analysis of the history of Vyzhnytsia school of applied art in the article shows a significant interest in the Ukrainian artistic studies by the mentioned artistic center.

But some aspects of the issues are not covered, being fragmentary.

Vyzhnytsia school of applied art has more than a century history. Beside its foundation, there were famous far beyond the Bukovynian area folk masters V. Shkribliak, M. Megedeniuk, V. Devdiuk, who, in turn, relied on the age-long folk tradition of decorative applied goods making.

During its long history Vyzhnytsia art school has become the centre of the development of Bukovynian decorative and applied arts, and an important component of the development of Ukrainian culture and art, known as an artistic centre in many countries around the world.

At present the teachers staff consists of high level specialists, aimed at improving the educational process of special and labour training. There are three members of the National Union of Artists of Ukraine, two members of the National Union of Masters of Folk Art, five members of the Union of Designers of Ukraine and many laureates of international prizes and competitions working at the college now.

Conclusions. So, several basic stages can be defined in the history of Vyzhnytsia school of decorative art. The first one, Austro-Hungarian, covers the period from 1905 (the foundation of the school) until the end of the 1918th year (the collapse of the Austro-Hungarian Empire).

From the beginning of its establishment, the main focus of the school was studying, revival, profound learning and creative interpretation of folk traditions.

The second period, Romanian, covers the period from 1918 (the accession of Bukovyna to Romania) until 1940. In this period, in 1921, the Ministry of Education and Culture of Romania reorganized the educational institution into the "Lower School of Arts and Crafts" and in 1931 into the Industrial Men's Gymnasium. The concept of the reorganization and development of the institution envisaged the development of new curricula and programs, aimed at the Romanization of the education process. All subjects, based on the studies of the traditional Hutsul folk art, were removed from the curricula and Romanian was the instruction language.

The third period, Soviet, covers the period from 1940 (the territory of Bukovyna was transferred to the Ukrainian SSR) until 1991. This period is characterized by the orientation of the educational process to the ideological foundations of the soviet totalitarism system. At that time the institution was renamed in the State Artistic – Industrial College.

The last period beginning from 1991 (the proclamation of the independence of Ukraine) and till this day.

This period is characterized by the revival of Bukovynian decorative and applied arts and the introduction of innovative approaches into the educational system with the orientation towards the European artistic process.

Keywords: Vyzhnytsia, decorative and applied arts, folk masters.

Постановка проблеми. Проблема відродження національних традицій професійного мистецтва як фактора збереження традицій, самобутності та ідентичності українського народу гостро стоїть у наш час. По-перше, важливим чинником є факт окупації окремих територій та ідеологічного наступу одвічного ворога України. У цьому руслі важливого значення набуває збереження мистецьких традицій у прикордонних поліетнічних регіонах, одним із яких є Буковина. По-друге, особливого значення набуває презентація здобутків та потенціалу регіональних мистецьких шкіл на світовому ринку в час активної євроінтеграції та впровадження безвізового режиму з країнами Європейського Союзу. Це відкриває значні можливості для розвитку регіональних осередків у контексті європейського мистецького процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відомості про мистецьке середовище Буковини знаходимо у численних працях українських дослідників, серед яких Данило та Вадим Щербаківські [23], В. Шухевич [22], С. Смаль-Стоцький [16], М. Станкевич [17], А. Будзан [2], І. Гургула [5], М. Богайчук [1], В. Ворончак [4] та ін.

В українській історіографії останніх років є низка наукових досліджень, присвячених історії вижницького мистецького осередку. Ґрунтовною працею на тему мистецької освіти є монографія доктора мистецтвознавства, професора, декана факультету історії і теорії мистецтва Львівської національної академії мистецтв Ростислава Шмагала «Мистецька освіта в Україні середини ХІХ — середини ХХ століття: структурування, методологія, художні позиції» [21]. Розглядаючи внесок Вижницької мистецької школи в розвиток декоративно-прикладного мистецтва України, він зазначає: «Серед усіх деревообробних шкіл Буковини, Західної та східної Галичини Вижницька школа найближче і органічніше відповідала тогочасному (початок ХХ століття) розумінню осередку, що плекає творчий народний дух та розвиває локальну традицію художнього ремесла. Неповторне звучання народженої у Вижниці «Буковинської ноти», підтримане українською інтелігенцією, стало невід'ємною складовою загальноукраїнського мистецько-освітнього руху» [21, с. 36].

В. Ю. Цісарук, проводячи ретроспективний аналіз та досліджуючи сучасний стан фахової художньо-трудової підготовки студентів у навчальних закладах Галичини, розглядає діяльність п'яти мистецьких осередків, серед яких Львівська національна академія мистецтв, Львівський державний коледж декоративного і ужиткового мистецтва ім. І. Труша, Косівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва, Коледж мистецтв ім. А. Ерделі Закарпатського художнього інституту, Вижницький коледж прикладного мистецтва ім. В. Ю. Шкрібляка. Дивним видається вибір автора вказаних навчальних закладів у контексті художньої освіти Галичини, адже останні три устано-

ви належать до етнографічних регіонів Закарпаття, Гуцульщини та Буковини [21].

Доцент Київського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука Ілля Поп'юк у науковій статті розглядає історію Вижницького коледжу, але при цьому основну увагу зосереджує на роботі відділення художньої обробки металу, зокрема, митців-педагогів Зої Анатоліївни та Олексія Ілліча Шишкіних [14].

Короткі відомості про діяльність коледжу знаходимо в наукових розвідках А. Варивончик [3], Т. Дугаєвої [6], В. Жаворонкова [7], С. Кириляка [9], Р. Шмагала [20]. Особливості методики викладання окремих дисциплін, а також діяльність окремих викладачів Вижницького коледжу прикладного мистецтва ім. В. Ю. Шкрібляка висвітлюють у своїх працях І. Задорожний [8], З. Лизун [12], Л. Пасічник [13].

Більш широкі наукові розвідки з історії регіональної мистецької школи представлені дослідженнями Д. Козубовського [10], В. Кузика [11], В. Прусака [15], І. Стребкової [18]. При цьому найбільш розгорнутим і детальним дослідженням окресленої проблематики є робота багаторічного директора навчального закладу Д. О. Козубовського «Вижницький коледж прикладного мистецтва ім. В. Ю. Шкрібляка». В. Кузик аналізує передумови створення мистецького навчального закладу на Буковині, які склалися в кінці XIX, та прослідковує історію розвитку осередку освіти від 1905 р. до початку 1990-х років. І. Стребкова та В. Прусак висвітлюють етапи становлення Вижницької школи прикладного мистецтва, але в обох статтях зустрічаємо повтори фрагментів ідентичного тексту без належним чином оформлених посилань на літературу. Це породжує питання про автентичність вказаного тексту та доцільність таких повторів в авторитетних наукових виданнях.

Наведений історіографічний аналіз діяльності Вижницької школи декоративно-прикладного мистецтва засвідчує значне зацікавлення в українській мистецтвознавчій науці вказаним мистецьким осередком. Проте, з огляду на фрагментарність вказаних публікацій, залишаються невисвітленими окремі аспекти вказаної проблематики.

Ціль статті. Охарактеризувати передумови виникнення, прослідкувати етапи становлення та визначити перспективи розвитку Вижницької школи декоративно-прикладного мистецтва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вижницька школа прикладного мистецтва має понад столітню історію. Біля її витоків стояли відомі далеко поза межами Буковини майстри В. Шкрібляк, М. Мегединюк, В. Девдюк, які, у свою чергу, спиралися на багатовікову народну традицію виготовлення декоративно-ужиткових виробів.

Історія Буковини кінця XIX — першої половини XX ст. була надзвичайно складною і супереч-

ливою. Вона тісно пов'язана зі змінами суспільно-політичних формацій та входженням буковинських земель до різних державних формацій. Бурхливі переміни, які тут відбувалися, знайшли відображення в культурі, мистецтві та освіті, у тому числі художній.

Наприкінці XIX ст. Буковина входила до складу Австро-Угорської імперії, яка після глибокої економічної та політичної кризи прийняла нову конституцію та перетворилася на двоєдину державу. На її чолі стояв імператор Франц Йосиф з династії Габсбургів, який одночасно мав титул короля Угорщини. Парламент складався з двох палат, де нижня Палата депутатів формувалася шляхом виборів в окремих провінціях.

В епоху непростого становлення капіталістичних економічних відносин Буковина, як більшість австро-угорських провінцій, була, з одного боку, ринком збуту промислової продукції, з іншого — зручним для метрополії сировинним придатком. Стихийне використання природних багатств краю зумовило поступовий та стійкий занепад економіки, бідність місцевого населення. З цих причин у період 1890–1900-х рр. близько 30 тис. жителів Буковини емігрувало, головним чином за океан — у Канаду, США, Австрію та інші країни.

Наростаюча економічна криза вела до занепаду традиційних ремесел. Значну роль у цьому процесі відіграла безсистемна вирубка лісу, зокрема його цінних порід, та продаж народним майстрам за високими цінами. Така ситуація сприяла гуртуванню представників буковинської інтелігенції у плані відстоювання своїх інтересів перед австрійським урядом, вимогу конкретних заходів, котрі б ефективно сприяли розвитку краю. Серед інших одним із важливих питань піднімалися проблеми збереження та відродження традиційного народного мистецтва Буковини, заснування фахових ремісничих шкіл у традиційних осередках.

Для відкриття у Вижниці мистецького навчального закладу існували вагомі передумови. На початку століття тут функціонував традиційний осередок, де народні майстри займалися токарством, столярством, килимарством, вишивкою. Секрети ремесла пізнавали, успадковували, передавали й вдосконалювали цілі родини ремісників із покоління в покоління.

Тому 1905 р. у Вижниці було урочисто відкрито середню фахову школу, автентична назва якої звучала таким чином: «Крайовий научний заклад для різьбярства та металевої орнаментики (оздобу)». Директором навчального закладу став художник, педагог зі значним організаторським досвідом — Ф. Лишовський. Варто також відзначити, що він довгі роки провадив важливі профільючі дисципліни — так званий фаховий та перспективний рисунок.

Необхідно відзначити той факт, що від самого початку було застосовано особливий підхід до

формування місцевого педагогічного колективу. Його основу склали не художники-професіонали, а насамперед визнані народні майстри, які досконало володіли набутим віковим досвідом народного ремесла. Так, різьби по дереву навчав відомий на Гуцульщині майстер М. Д. Мегеденюк (1842–1912). Він відіграв особливу роль у розвитку декорування виробів кольоровим бісером, а тому його називають батьком цієї оригінальної техніки. Різьбу по дереву та обробку металу викладав також знаний косівський майстер В. Г. Девдюк (1873–1951). Він був не лише самоуком, але й навчався у Відні на спеціалізованих восьмимісячних промислово-мистецьких курсах. Столярному ремеслу навчав учнів майстер К. Покорний, а також відомий на Буковині народний майстер Ф. Гнатюк.

У 1907 р. на викладацьку роботу був запрошений відомий майстер різьби по дереву та інкрустації В. Ю. Шкрібляк (1856–1928), уродженець села Яворів, що на Косівщині. Видатний майстер художнього різьблення, старший син Юрія Івановича Шкрібляка, він успадкував і творчо розвивав батьківські прийоми різьблення, удосконалював знамениту гуцульську традиційну різьбу, вміло декорував свої твори за допомогою інкрустації, введення кольорових акцентів, рельєфної різьби, інтарсії, випалювання, мосяжництва. Іменем видатного народного майстра сьогодні названо Вижницький коледж прикладного мистецтва — навчальних заклад, де він викладав упродовж 1905–1918 років.

Від початку заснування установи основний акцент становило вивчення народних традицій, їх ґрунтовне засвоєння і творча інтерпретація. Учні школи виготовляли різноманітні традиційні вироби народного мистецтва — орнаментальні тарілки, барильця, вази, топірці, хрести, різні рами, скрині, набори письмового приладдя, інкрустовані столи, табакерки, лускоріхи, металеві пряжки для прикрас, згарди та інше. Керівництво закладу відбирало найкращі зразки для експонування на виставках, а також для продажу на Крайовому базарі в Чернівцях. Твори декоративно-ужиткового мистецтва купували для власного житку, на подарунки, для приватних колекцій, вивозили за кордон.

Важливою в загальній суспільно-політичній ситуації і значною віхою в історії школи була виставка 1906 р. в Бухаресті. Тоді вперше були показані на єдиній експозиції найкращі роботи вчителів та учнів. Деякі з них відзначили спеціальними нагородами — срібними медалями, а в пресі румунської столиці появилися схвальні відгуки про роботу школи. Перші здобутки вселяли впевненість у власних силах та породжували творчу насагу. Наступні нагороди, дипломи, золоті та срібні медалі представники Вижниці отримали 1907 р. у Празі та Парижі.

1911 р. розпочався новий етап розвитку школи. Тоді Вижницьку школу реорганізовано в «Крайовий науковий заклад для столярства, токарства, різьбярства та металевої орнаментики». Було відкрито сто-

лярно-токарський цех, який очолив згаданий вище народний майстер К. Покорний. З цього моменту випускники навчального закладу одержували кваліфікацію «майстер столярного і токарного ремесла», котра надавала право відкриття власної майстерні та навчання молоді в галузі декоративно-ужиткового мистецтва. Того самого року було закуплено ще одну ділянку землі, де розпочалося будівництво навчальних майстерень. Їх зведення успішно закінчили 1913 року.

У період 1910–1913 рр. розширюється участь викладачів, учнів і випускників школи в міжнародних виставках. Серед них найважливішими були експозиції у Відні і Петербурзі (обидві — 1910 року).

До початку Першої світової війни авторитет навчального закладу невпинно зростає. Про це свідчить хоча б той факт, що кращих педагогів з Вижниці запрошували в інші навчальні заклади. За офіційними даними, в 1913 р. у школі працювали п'ять вчителів і навчалися 80 учнів.

Перша світова війна внесла свої корективи у навчальний процес, адже частина викладачів та учнів вижницької школи була мобілізована до Австро-Угорської армії. Населений пункт опинився у прифронтовій смузі, а тому заняття нерідко переривалися. Для нормального функціонування школи не вистачало матеріалів, особливо кольорових металів: міді, латуні.

У грудні 1918 року в Румунії було опубліковано законопроект про з'єднання Буковини з Королівством Румунією. Почався новий нелегкий історичний період занепаду української Буковини, який тривав майже 22 роки. З приходом румунської адміністрації почалася активна реорганізація освіти. Були цілком ліквідовані українські школи, навчання у вищих та фахових навчальних закладах проводилось виключно румунською мовою.

У 1918–1921 рр. Вижницька крайова школа працювала за попередніми навчальними програмами. Склад її викладачів поповнили випускники С. Клим та Д. Кордяк, продовжував роботу і Ф. Гнатюк, який був одним із фундаторів навчального закладу. Підготовка спеціалістів проводилася на двох відділах: різьбярському та столярно-токарському. Слід зазначити, що організація навчального процесу і далі базувалася на традиціях гуцульського народного мистецтва. Разом з тим, це не відповідало інтересам румунської адміністрації, основною метою якої було асимілювати українців у румунській нації. Саме тому 1923 року рішенням румунської адміністрації на базі Вижницької крайової школи різьбярства, токарства та металевої орнаментики, підпорядкованої з 1921 року Міністерству освіти і культури Румунії, було відкрито інший навчальний заклад під назвою «Нижча школа мистецтва та ремесла». З цього моменту основою для підготовки спеціалістів стали традиції румунського народного мистецтва.

Концепція перебудови і розвитку закладу передбачала розробку нових навчальних планів та

програм. Очевидно, що з них мали вилучити усі предмети, котрі базувалися на вивченні традиційного гуцульського народного мистецтва. Крім того, мовою викладання стала румунська, тому викладати і розмовляти українською категорично заборонялось. Педагоги-українці, які залишались працювати, проходили перепідготовку, повинні були здати іспити на знання румунської мови, історії, літератури, культури. Так, відомо, що Ф. Гнатюк, Д. Кордяк та С. Клим деякий час працювали у школі. Невдовзі Ф. Гнатюк та С. Клим з причини відвертих адміністративних утисків залишили викладацьку роботу.

1931 року наступила ще одна реорганізація — Нижча школа ремесла та мистецтв була перетворена в Індустріальну чоловічу гімназію. Вона мала два відділи: різьбярсько-столярний та архітектурно-скульптурний. Навчання в цьому закладі тривало п'ять років, а навчальна програма базувалися виключно на вивченні традиційного румунського народного мистецтва, в основному у царині виробництва дерев'яних меблів. Поза тим, акцент ставився на виготовленні предметів культового призначення.

Підсумком діяльності навчального закладу за часи румунського панування стала участь Вижницької індустріальної гімназії у великій Міжнародній мистецькій виставці, що відбулася в Нью-Йорку у 1939 році. На експозиції представлено близько 70 виробів. Усі вони були виконані в дусі традиційного румунського мистецтва. Загалом колекція відзначалася еkleктичними підходами, намаганнями догодити потребам ринку. Найголовнішим було, однак, те, що твори декоративно-ужиткового мистецтва повністю втратили традиційний характер народно-го мистецтва Буковини.

Наприкінці червня 1940 р. наступила чергова суспільно-політична переміна і Північна частина Буковини увійшла до складу Української РСР. Рішенням Чернівецького облвиконкому від 14 грудня 1940 р. на основі Вижницької індустріальної гімназії створене Державне художньо-промислове училище. Це був середній спеціальний навчальний заклад з українською мовою викладання для підготовки спеціалістів декоративно-ужиткового мистецтва. Директором новоствореного училища призначили Ф. Калініченка. Викладацький склад спеціальних дисциплін знову змінився, головним чином, за рахунок вихідців зі східних областей України. Вони були випускниками радянських художніх навчальних закладів, а тому здебільшого мали конкретні ідеологічні переконання. Крім них, на педагогічну працю з фахових предметів були повернені колишні випускники Вижницької крайової школи. Серед них — відомі на той час народні майстри М. Гайдук, Ф. Гнатюк, М. Дебрин, С. Ключан, М. Ключан, К. Павлюк. З початку 1940-х навчання проводилось на трьох відділах: художньої обробки дерева, художньої вишивки та килимарства.

Була зміцнена матеріальна та навчальна база новоствореного училища за рахунок закупівель

нових механічно-ткацьких верстатів, столярних та різьбярських інструментів, спеціалізованої літератури для бібліотеки. Влітку 1941 р. в училищі було розпочато заплановані ремонтні роботи, підготовку класів до чергових вступних іспитів. Однак 22 червня розпочалася Друга світова війна. Викладацький та учнівський колектив почав розпадатися, бо дозвіл на виїзд з Вижниці відразу ж отримали педагоги та учні, які приїхали зі східних областей України. Покинув навчальний заклад і його директор Ф. Калініченко.

Знаходячись тривалий час у прифронтовій смузі, Вижниця зазнавала регулярних обстрілів. Тому частину будівель міста було цілком зруйновано, зазнали значних пошкоджень і навчальні корпуси училища. Роботи по їх відновленню розпочалися з ініціативи місцевих активістів (Ф. Гнатюк, Б. Гулей, О. Щур, М. Гайдук та ін.) восени 1944 р., коли недалеко від міста ще проходили бойові дії. На початок весни 1945 р. навчальний заклад був в основному підготовлений до прийому нових учнів і чекав налагодження навчального процесу.

Історія Вижницької мистецької школи другої половини ХХ ст. охоплює радянський період і часи незалежності. Першим повоєнним директором навчального закладу був призначений М. Дебрин, заступником директора — І. Заболотний, завідувачем виробництва і викладачем спецдисциплін — Ф. Гнатюк. Керівний склад заходився формувати педагогічний колектив та структуру навчального закладу. В училищі мали діяти три відділи: різьбярський, килимарський та художньої вишивки.

Навчальний процес базувався на ґрунтовному вивченні та фаховому засвоєнні як традиційного народного мистецтва, так і на оволодінні прийомами орнаментального оздоблення, колористики місцевого буковинського народного мистецтва. Разом із тим, навчальний процес у повоєнний період відбувався в нелегких умовах. Так, наприклад, впродовж 1945–1948 рр. стипендія призначалася вибірково, була запроваджена карткова система на отримання хліба та інших продуктів, очевидною стала нестача коштів на матеріали та ремонтні роботи.

Навесні 1949 р. пройшла зміна керівництва. На зміну М. Дебрину призначили Х. Чалого, який проводив перший повоєнний випуск спеціалістів декоративно-ужиткового мистецтва Вижницького державного художньо-промислового училища. Цього самого року відбулося перейменування установи у Вижницьке державне училище прикладного мистецтва.

Важливим етапом в історії української культури і мистецтва став період другої половини 1950-х — початку 1970-х років. У діяльності вижницького навчального закладу почергово знайшли відбиток процеси подолання наслідків сталінського режиму і національного відродження часів «відлиги», несподіваного продовження репресій і становлення так званого брежнєвського «тихого тоталітаризму».

У травні 1955 р. Укрпромрада, у віданні якої знаходилося Вижницьке училище прикладного мистецтва, з метою усунення дублювання підготовки молодих спеціалістів, прийняла необхідні рішення. Відповідно до них, був закритий відділ художньої обробки дерева, а його учні переведені в Косівське училище прикладного мистецтва. Натомість у Вижницю переведені учні з Київського та Косівського училищ на відділи художньої вишивки і килимарства. В училищі також відкрито два нові відділення (ткацтва і металу), внаслідок чого його структура виглядала наступним чином: відділ килимарства, відділ художнього ткацтва, відділ художньої вишивки та відділ художньої обробки металів. Становлення нових відділів відбувалося упродовж 1955–1960 рр. шляхом створення відповідних навчальних кабінетів і майстерень, закупівлі обладнання, збору значної маси наглядного матеріалу, зокрема етнографічного.

У роки «відлиги» настає хвиля національного відродження, яка охоплює ділянки освіти, культури і мистецтва. Велика увага в той час приділяється вивченню і засвоєнню учнями української мови і літератури. Для цього навіть були розділені навчальні групи з максимальною кількістю учнів до 10–15 чоловік.

У 1966 р. відбулася важлива подія в житті педагогічного та учнівського колективів училища — відзначення 60-річчя з дня заснування навчального закладу. Тоді ж Вижницьке училище прикладного мистецтва було передано в підпорядкування Міністерства місцевої промисловості УРСР, а директором призначено В. Синицького, якого незадовго (в 1969 р.) змінив А. Скиба. Унаслідок цих перемін упродовж 1966–1973 рр. відбувалося поступове повернення до принципів підготовки спеціалістів на основі традиційного українського народного мистецтва.

На початку 1970-х рр. стає очевидним той факт, що у Вижниці відсутня необхідна база для підготовки фахівців художнього конструювання. Подальший рух у даному напрямі виглядає безперспективним і може привести навчальний заклад до поступового занепаду. Повернути навчальний заклад на шлях підготовки учнів на базі традиційного народного мистецтва вирішує педагогічна рада училища.

У другій половині 1970-х — на початку 1980-х рр. в училищі ведуться подальші пошуки ефективної інтеграції навчального процесу з виробництвом, вивчаються можливості впровадження у серійну продукцію кращих розробок курсових і дипломних робіт.

У 1982 р. в колишньому СРСР розпочинається реформування всіх ланок освіти: середньої, професійної та вищої. Природно, що цей процес не міг оминути Вижницьке училище прикладного мистецтва. Очолуваний директором В. Жаворонковим (з 1983 по 1988 р.), колектив навчального закладу розпочав перебудову всіх складових його діяльності. Центральне місце в ній займало підвищення якості викладання основ фахової підготовки дипломованих спеціалістів шляхом створення навчально-методичних комплексів з усіх предметів, вивчення

і впровадження у практику роботи передового педагогічного досвіду, розширення та зміцнення навчально-матеріальної бази.

Особливо важливим етапом у розвитку вижницького навчального закладу стали 90-ті роки ХХ ст. Відбуваються складні процеси відходу від раніше усталених ідеологічних штампів і стереотипів. В училищі створено дискусійний політичний клуб із промовистою назвою «ХХ століття», де обговорювалися загальна політична ситуація і бачення майбутнього України. Важливе значення мали тематичні вечори нового типу, де викладачі і студенти зустрічалися з відомими дисидентами, репресованими, дізнавалися страшну правду про сталінський геноцид, який забрав мільйони життів українців. На тлі цих подій, у жовтні 1990 р. урочисто відзначено 85-річчя з часу заснування навчального закладу. З нагоди ювілею на подвір'ї училища споруджено пам'ятник одному із засновників вижницької школи — В. Шкрібляку. Ім'я видатного майстра було присвоєне Вижницькому училищу прикладного мистецтва у 1991 році.

Надзвичайно важливим в історії Вижницького училища прикладного мистецтва ім. В. Ю. Шкрібляка стало встановлення починаючи з 1991 р. тісних зв'язків із Львівським державним інститутом декоративного мистецтва. Тодішній ректор Е. Мисько, разом із проректорами Б. Курліщуком та Д. Крвавичем, задумали створити західноукраїнський навчальний комплекс, до якого, крім вищого навчального закладу у Львові, мали увійти чотири коледжі (Львів, Косів, Вижниця, Ужгород), а також дитяча Мала академія мистецтв у с. Підбуж. Розпочалася велика робота в плані розробки інтегрованих навчальних планів і програм, кінцевою метою якої було переведення Вижницького училища прикладного мистецтва ім. В. Ю. Шкрібляка в статус коледжу.

25 березня 1994 р. Міністерство освіти України затвердило рішення Міжгалузевої акредитаційної комісії і дало розпорядження на створення Вижницького коледжу прикладного мистецтва ім. В. Ю. Шкрібляка. Він входив до навчального комплексу Львівської академії мистецтв (колишній ЛДПДМ), зберігаючи свою юридичну та фінансову самостійність. Здобувши новий статус, коледж стає центром мистецького життя на Буковині, упродовж 1994–1995 рр. навколо нього створюється обласний навчально-методичний центр у складі Вижницької школи-інтернату, Вижницької гімназії, 12 художніх дитячих шкіл Чернівецької області.

У 1991–1995 рр. Вижницький коледж прикладного мистецтва ім. В. Ю. Шкрібляка, з метою популяризації своїх здобутків, проводив щорічні виставки в Києві. 1996 року найкращі твори були представлені на міжнародній виставці в канадському місті Торонто. Цього ж року праці викладачів та учнів були показані на експозиції в Києві, присвяченій 5-й річниці проголошення незалежності України. Найбільшою стала, однак, виставка в одному з найпрестижніших українських музеїв —

Українському Народному Домі в Києві (квітень 1997 р.). На виставці було представлено понад 500 творів працівників і студентів коледжу, які знайшли схвальний відгук шанувальників мистецтва і преси. Незважаючи на складну економічну ситуацію в країні на зламі 1990–2000-х рр., в період становлення незалежної держави, вижницький навчальний заклад вносить вагомий внесок у справу збереження і поповнення скарбниці національної культури, розвиток сучасного українського декоративно-ужиткового мистецтва, підготовку висококваліфікованих фахівців нового покоління.

Висновки з даного дослідження. Отже, в історії Вижницької школи декоративно-прикладного мистецтва можемо виділити кілька основних етапів. Перший, австро-угорський, охоплює період від 1905 року, заснування у Вижниці навчального закладу під назвою «Крайовий научний заклад для різьбярства та металевої орнаментики (оздоби)», і закінчується 1918-м — роком розпаду Австро-Угорської імперії. Від початку заснування установи основний акцент становили вивчення народних традицій, їх ґрунтовне засвоєння і творча інтерпретація.

Другий етап, румунський, охоплює період від 1918-го — року приєднання Буковини до складу Румунії — до 1940 року. У цей період, 1921 року, Міністерство освіти і культури Румунії реорганізувало навчальний заклад у «Нижчу школу мистецтва та ремесла», а 1931 року — в Індустріальну чоловічу гімназію. Концепція перебудови і розвитку закладу передбачала розробку нових навчальних планів та програм, спрямованих на румунізацію навчального процесу. З навчальних програм було вилучено усі предмети, котрі базувалися на вивченні традиційного гуцульського народного мистецтва, мовою викладання стала румунська.

Третій етап, радянський, охоплює період з 1940 року, коли територію Буковини передано до складу УРСР, до 1991 року. Цей період характеризується орієнтацією навчального процесу на ідеологічні засади радянської тоталітарної системи. У цей час заклад переіменовано на Державне художньо-промислове училище.

Останній, український період починається з 1991 року — проголошення незалежності України — і триває донині. Цей період характеризується відродженням у закладі традицій декоративно-прикладного мистецтва Буковини, введенням новаторських підходів до системи освіти з орієнтацією на загальноєвропейський мистецький процес.

Перспективи подальших розвідок. Стаття входить до циклу наукових публікацій, які висвітлюють різні аспекти розвитку художньої освіти Буковини і складають окремі напрямки дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства, в кінцевому результаті становитимуть цілісне наукове дослідження на тему «Традиції та новаторські творчі концепції в сучасному декоративно-ужитковому мистецтві (на прикладі Вижницької школи)».

Література:

1. Богайчук М. Література і мистецтво Буковини в іменах [Текст] : словник-довідник / Микола Богайчук. — Чернівці : Букрек, 2005. — 312 с.
2. Будзан А. Ф. Різьба по дереву в Західних областях України [Текст] / А. Ф. Будзан. — К. : Вид. АН УРСР, 1960. — 182 с.
3. Варивончик А. В. Навчальні заклади з підготовки майстрів декоративно-прикладного мистецтва на території України (Буковини і Прикарпаття) [Електронний ресурс] / А. В. Варивончик // Сборник научных докладов = Zbiór Raportów Naukowych : Научная и техническая информация в планировании и осуществлении научных исследований и реализации проектов. — 29.09.2014–30.09.2014. — Ч. 1. — Режим доступа : http://elibrary.kubg.edu.ua/4175/2/zbornik_warszawa_33_1%281%29.pdf (дата звернення : 14.06.2017).
4. Ворончак В. І. Народне мистецтво Буковини [Текст] / Володимир Іванович Ворончак. — Вижниця : Черемош, 2008. — 44 с.
5. Гургула І. Народне мистецтво Західних областей України [Текст] / І. Гургула. — К. : Мистецтво, 1966. — 78 с.
6. Дугаєва Т. І. Вижницький коледж прикладного мистецтва ім. В. Шкрібляка [Текст] / Т. І. Дугаєва // Енциклопедія сучасної України : у 30 т. / ред. кол. І. М. Дзюба [та ін.] ; НАН України, НТШ, Координаційне бюро енциклопедії сучасної України НАН України. — К. : Поліграфкнига, 2005. — Т. 4 : В–Вог. — С. 392.
7. Жаворонков В. П. До 100-річчя Вижницького коледжу прикладного мистецтва ім. В. Ю. Шкрібляка [Текст] / В. П. Жаворонков // Німчич. — 2005. — С. 121–123.
8. Задорожний І. Д. Особливості методики підготовки фахівців художньої обробки металу [Текст] / І. Д. Задорожний // Форми і методи викладання композиції в навчальних закладах у контексті сучасних наукових та практичних реалій : матеріали наук.-теорет. конференції. — Вижниця : ВКПМ ім. В. Шкрібляка, 2007. — С. 54.
9. Кириляк С. З роками коледж набуває значимості [Текст] / С. Кириляк // Вижницькі обрії. — 2007. — 27 квітня. — С. 3.
10. Козубовський Д. О. Вижницький коледж прикладного мистецтва ім. В. Ю. Шкрібляка [Текст] / Д. О. Козубовський. — Чернівці : Митець, 1997. — 120 с.
11. Кузик В. В. Розвиток художньо-мистецької освіти в 1905–1991 роках на прикладі Вижницького коледжу прикладного мистецтва [Електронний ресурс] / Василь Васильович Кузик // The Twelfth International Conference on Eurasian scientific development. Proceedings of the Conference (March 02, 2017). — Vienna, 2017. — С. 7–12. — Режим доступа : https://ew-a.org/upload/iblock/4de/Layout_Eurasian-12.pdf (дата звернення : 14.06.2017). — Назва з екрана.
12. Лизун З. П. Викладачі коледжу — майстри декоративно-прикладного мистецтва [Текст] / З. П. Лизун // Німчич. — 2007. — № 4. — С. 170–176.
13. Пасічник Л. В. Ювелірне мистецтво України ХХ — початку ХХІ століття. Історія, стилістика, персоналії [Текст] : дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства : 26.00.01 / Пасічник Лілія Володимирівна. — К., 2015. — 189 с.
14. Поп'юк І. Вижницьке училище прикладного мистецтва — регіональна художня школа [Текст] / І. Поп'юк // Українська академія мистецтва. Дослідницькі та науково-методичні праці. — К. : НАОМА, 2011. — Вип. 18. — С. 56–64.
15. Прусак В. Розвиток художньо-промислової школи на Буковині в ХІХ–ХХ ст. [Текст] / В. Прусак, С. Навротний // Науковий вісник : сучасні тенденції розробки в деревообробному і меблевому виробництвах : зб. наук.-техн. праць. — Львів : УкрДЛТУ. — 2002. — Вип. 12.5. — С. 183–187.
16. Смаль-Стоцький С. Буковинська Русь : культурно-історичний образок [Текст] / Степан Смаль-Стоцький. — Чернівці : Зелена Буковина, 2009. — 192 с.
17. Станкевич М. Українське художнє дерево [Текст] / М. Станкевич. — Львів : Інститут народознавства НАНУ, 2002. — 479 с.
18. Стребкова І. В. Становлення Вижницького коледжу декоративно-прикладного мистецтва [Текст] / І. В. Стребкова //

- Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Мистецтвознавство. — 2013. — № 1. — С. 197–202.
19. Цісарук В. Ю. Ретроспективний аналіз та сучасний стан фахової художньо-трудової підготовки студентів у навчальних закладах Галичини [Текст] / В. Ю. Цісарук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. — 2011. — № 3. — С. 147–153.
  20. Шмагало Р. Вишнівському коледжу декоративного і прикладного мистецтва ім. В. Ю. Шкрібляка — 90 років [Текст] / Р. Т. Шмагало // Мистецько-літературний альманах. — Львів, 1995. — № 16. — С. 25–31.
  21. Шмагало Р. Мистецька освіта в Україні середини XIX — середини XX ст. : структурування, методологія, художні позиції [Текст] / Р. Т. Шмагало. — Львів : Українські технології, 2005. — 528 с.
  22. Шухевич В. Гуцульщина. Перша і друга частини [Текст] / В. Шухевич. — Репринтне видання. — Верховина : Гуцульщина, 1997. — 352 с.
  23. Щербаківський В. М. Українське мистецтво : в 2-х томах з додатками [Текст] / Вадим і Данило Щербаківські ; передм. І. О. Ходак ; упорядн. О. О. Савчук. — Х. : Видавець Савчук О. О., 2015. — 472 с.
- References:**
1. Bohaychuk, M. (2005). *Literatura i mystetstvo Bukovyny v imenakh* [Literature and Art of Bukovina in Names]. Chernivtsi : Bukrek. (In Ukrainian).
  2. Budzan, A. F. (1960). *Rizba po derevu v Zakhidnykh oblastyakh Ukrayiny* [Wood Carving in the Western Regions of Ukraine]. Kyiv : Vyd. AN URSR. (In Ukrainian).
  3. Varyvonchuk, A. V. (2014, September 29 — September 30). Navchalni zaklady z pidhotovky maystriv dekoratyvno-prykladnoho mystetstva na terytoriyi Ukrayiny (Bukovyny i Prykarpattya) [Educational Institutions for the Training of Masters of Decorative and Applied Art in the Territory of Ukraine (Bukovina and Prykarpattya)]. *Sbornik nauchnykh dokladov = Zbiór Raportów : Nauchnaya i tekhnicheskaya informatsiya v planirovanii i osushchestvlenii nauchnykh issledovaniy i realizatsii proyektov — Collection of Scientific Reports : Scientific and technical information in the planning and implementation of research and project implementation*. Retrieved from http://elibrary.kubg.edu.ua/4175/2/zbornik_warszawa_33_1%281%29.pdf. (In Ukrainian).
  4. Voronchak, V. I. (2008). *Narodne mystetstvo Bukovyny* [Folk Art of Bukovina]. Vyzhnytsya : Cheremosh. (In Ukrainian).
  5. Hurlula, I. (1966). *Narodne mystetstvo Zakhidnykh oblastey Ukrayiny* [Folk Art of the Western Regions of Ukraine]. Kyiv : Mystetstvo. (In Ukrainian).
  6. Duhayeva, T. I. (2005). Vyzhnytsky koledzh prykladnoho mystetstva im. V. Shkriblyaka [Vyzhnytsky College of Applied Arts named after V. Shkriblyak]. In *Entsyklopediya suchasnoyi Ukrayiny. Encyclopedia of modern Ukraine* : in 30 vols. (I. M. Dzyuba et al, eds). (vol 4, p. 392). Kyiv : Polihrafknyha. (In Ukrainian).
  7. Zhavoronkov V. P. (2005). Do 100-richchya Vyzhnytskoho koledzhu prykladnoho mystetstva im. V. Yu. Shkriblyaka [To the 100th Anniversary of the Vyzhnytsa College of Applied Arts Named After V. Yu. Shkryplyak]. *Nimchych*, 121–123. (In Ukrainian).
  8. Zadorozhnyi, I. D. (2007). Osoblyvosti metodyky pidhotovky fakhivtsiv khudozhnioy obrobky metalu [Features of the Technique of Training Specialists of Artistic Metal Processing]. *Proceedings of the scientific-theoretical conference : Formy i metody vykladannya kompozytsiyi v navchalnykh zakladakh u konteksti suchasnykh naukovykh ta praktychnykh realiyy — Forms and Methods of Teaching Composition in Educational Institutions in the Context of Modern Scientific and Practical Realities*. (p. 54). Vyzhnytsya : VKPM im. V. Shkriblyaka. (In Ukrainian).
  9. Kyrylyak, S. (2007, April 27). Z rokamy koledzh nabuvaye znachymosti [Over the Years the College Becomes Significant]. *Vyzhnytski obrivi — Vizhnytsky Horizons*, 3. (In Ukrainian).
  10. Kozubovskyy, D. O. (1997). *Vyzhnytsky koledzh prykladnoho mystetstva im. V. Yu. Shkriblyaka* [Vyzhnytsky College of Applied Arts named after V. Yu. Shkryplyak]. Chernivtsi : Mytets. (In Ukrainian).
  11. Kuzyk, V. V. (2017, March 02). Rozvytok khudozhnio-mystetskoyi osvity v 1905–1991 rokakh na prykladi Vyzhnytskoho koledzhu prykladnoho mystetstva [The Development of Artistic Education in 1905–1991 on the Example of the Vyzhnytsky College of Applied Arts]. *The Twelfth International Conference on Eurasian scientific development. Proceedings of the Conference* (Vienna, 2017). (pp. 7–12). Retrieved from https://ew-a.org/upload/iblock/4de/Layout_Eurasian-12.pdf. (In Ukrainian).
  12. Lyzun, Z. P. (2007). Vykladachi koledzhu — maystry dekoratyvno-prykladnoho mystetstva [Teachers at the College Are Masters of Decorative and Applied Arts]. *Nimchych*, 4, 170–176. (In Ukrainian).
  13. Pasichnyk, L. V. (2015). Yuvelirne mystetstvo Ukrayiny XX — pochatku XXI stolittya. Istoriya, stylistyka, personaliyi [Jewelry art of Ukraine XX — beginning of the XXI century. History, stylistics, personalities]. *Candidate's thesis*. Kyiv. (In Ukrainian).
  14. Popyuk, I. (2011). Vyzhnytske uchylshche prykladnoho mystetstva — rehionalna khudozhnya shkola [Vizhnytsky College of Applied Arts — Regional Art School]. *Ukrayinska akademiya mystetstva. Doslidnytski ta nauково-metodychni pratsi — Ukrainian Academy of Arts*, 18, 56–64. (In Ukrainian).
  15. Prusak, V., Navrotnyy, S. (2002). Rozvytok khudozhnio-promyslovoyi shkoly na Bukovyni v XX–XXI st. [The Development of the Artistic and Promiscuous School in Bukovina in the XIX–XX Century]. *Naukovyy visnyk : suchasni tendentsiyi rozrobky v derevoobrobnomu i meblevomu vyrobnytsvakh — Scientific Bulletin : Current Trends in Woodworking and Furniture Production*, 12.5, 183–187. (In Ukrainian).
  16. Smal-Stotskyy, S. (2009). *Bukovynska Rus : Kulturno-istorychny obrazok* [Bukovynska Rus : Cultural and Historical Picture]. Chernivtsi : Zelena Bukovyna. (In Ukrainian).
  17. Stankevych, M. (2002). *Ukrayinske khudozhnye derevo* [Ukrainian Art Wood]. Lviv : Instytut narodoznavstva NANU. (In Ukrainian).
  18. Strebkova, I. V. (2013). Stanovlennya Vyzhnytskoho koledzhu dekoratyvno-prykladnoho mystetstva [Formation of Vyzhnytsky College of Decorative-Applied Arts]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatyuka. Seriya : Mystetstvoznnavstvo — Scientific Notes of Ternopil National Pedagogical University Named After Volodymyr Hnatyuk*, 1, 197–202. (In Ukrainian).
  19. Tsisaruk, V. Yu. (2011). Retrospektyvnyy analiz ta suchasnyy stan fakhovoyi khudozhnio-tyudovoyi pidhotovky studentiv u navchalnykh zakladakh Halychyny [Retrospective Analysis and Current State of Professional Student's Artistic and Labor Training in the Educational Institutions of Galicia]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatyuka. Seriya : Pedahohika — Scientific Notes of Ternopil National Pedagogical University Named After Volodymyr Hnatyuk*, 3, 147–153. (In Ukrainian).
  20. Shmahalo, R. (1995). Vyzhnytskomu koledzhu dekoratyvnoho i prykladnoho mystetstva im. V. Yu. Shkriblyaka — 90 rokiv [Vyzhnytsky College of Decorative and Applied Arts Named After V. Yu. Shkryplyak — 90 Years]. *Mystetsko-literaturnyy almanakh — Art and Literary Almanac*, 16, 25–31. (In Ukrainian).
  21. Shmahalo, R. (2005). *Mystetska osvita v Ukrayini seredy XIX — seredy XX st. : strukturuvannya, metodolohiya, khudozhni pozyciyi* [Artistic Education in Ukraine in the Middle of the XIX — Mid XX Century : structuring, methodology, artistic positions]. Lviv : Ukrayinski tekhnolohiyi. (In Ukrainian).
  22. Shukhevych, V. (1997). *Hutsulshchyna*. Persha i druga chastyny [Hutsulshchyna]. (Reprint edition). Verkhovyna : Hutsulshchyna. (In Ukrainian).
  23. Shcherbakivskyy, V. M., Shcherbakivskyy, D. M. (2015). *Ukrayinske mystetstvo* [Ukrainian Art]. In 2 vols. peredm. (I. O. Khodak, foreword & O. O. Savchuk, comp.). Kharkiv : Vydavets Savchuk O. O. (In Ukrainian).